

YAŞAM KALİTESİ

YAŞAM KALİTESİ

Yaşam ve Kalite. Son derece sübjektif ve o nispette de rölatif iki kavram. Önce yaşama ve insana bir göz atalım.

Yaşam konusunda temelde iki ana kavram mevcuttur. Nüanslar bu iki kavramın altında şekillenir.

1. Bu dünya öteki dünyaya hazırlık yapılan bir imtihan alanı. Gerçek ve sonsuz hayat öteki dünyada. Tanrı'ya inanır, dini vecibelerini yerine getirir, dua eder, yakarırınan o sana istediğini verir.
2. Cennet de cehennem de bu dünyada. Bir kez de gelsek – defalarca da gelsek. Kendine inanır, çok çalışır ve bir şeyi yürekten istersen, sen o arzuna ulaşırsın.

Bunu şu şekilde özetleyebiliriz:

He will make it happen, **you** will make it happen.

İnandığımız yolu anlatmak için söze başlarken seçtiğimiz özne, inandığımız yol konusunda derhal ipucu verir:

O diyor ki, **kitap** diyor ki, **ben** diyorum ki.

Peki insan nedir?

Bütün insanlar "ben"dir. "Ben" demeyen veya hissetmeyen, başka bir deyişle kendisini canlı-cansız diğer bütün varlıklardan bilinçli olarak ayıramayan hiçbir şey insan değildir.

Ancak insan kendini öteki insanlar da dahil, diğer bütün gerçeklerden ne kadar ayırırsa ayırsın, varolması o gerçeklere ve nesnelere bağlıdır. İnsan, adına evren dediğimiz sonsuz derecede birbiriyle ilişkili ve farklı bileşkenler kitlesinin mini minnacık bir ayrıntısıdır. Fakat insan bu evrenin ağaçlar, yıldızlar, hayvanlar ve öbür insanlar gibi diğer ayrıntılarından farklıdır, zira kendinin birey ve tek olduğunun bilincindedir.

"Ben" vücuttur. Kişi kaçınılmaz biçimde vücuduna bağlıdır. Vücut sağlıklı olduğu ve ihtiyaçları karşılandığı sürece kişinin zihnini sürekli meşgul etmez.

"Ben" beceriler ve davranış biçimleridir. Kişinin bütün becerileri ve davranış biçimleri alınıp yerine başka bir grup beceri ve davranış biçimi konsa, aynı kişi olmaktan çıkar.

"Ben" anılardır. Anılarımız sadece bize aittir. Paylaşılması mümkün değildir.

"Ben" amaçlar ve ideallerdir. Aynı zamanda sorunlar, yenilgiler ve umutsuzluklardır.

"Ben", çevresiyle ilişkileridir; çevresinden aldığı ve çevresine verdiği.

“Ben” bütün dış etkenlerin bıraktığı izlerdir.

Ancak kişi bütün bu fizik, beceri, anı ve duyguların bir yığını değildir. Kişi bu ayrıntıların belirli bir düzen içinde sıralandığı bir mozaiktir. Parçalar yığın halinde bir araya gelse hiçbir şey ifade etmez. Rastgele sıralandığında da ortaya çıkan şey güzel değildir.

İnsan denen mozaikte parçaların her biri sağlamsa ve tek bir uyumlu düzen içinde yerleşmişse sonuç olağanüstü kalitede bir insandır. Bu parçaları doğru yerleştirmek yaşama sanatıdır. Yaşama sanatını geliştirmiş bir kimse yaşam kalitesini yakalamış demektir.

Yaşam kalitesini yakalamış insan huzurlu insandır. Huzur kişinin kendisi ve çevresiyle barışık olmasını, belli bir gücü ve başarıyı da içeren, mutluluktan öte bir duygudur.

Huzurlu insan iyi tasarlanmış bir makine gibi güçlü ve yararlı bir şekilde aktiftir. Gücü ve yararlılığı, tıpkı makineninki gibi, dengeli ve düzenli hareketten, birçok faktörün belli bir hedef için uyumlu işbirliğinden doğar. Huzurlu insan nereye gitmek ve ne yapmak istediğini bilir. Benliğinin bütün parçaları uyum içinde çalıştığından önemli işler başarır. Sorunları çözer, büyük buluşlar gerçekleştirir, yeni güzellikler yaratır. Kendi yaşamını kontrol eder; yaşamın kendisini sürüklemesine izin vermez.

Bütün bunlar yaşamda kaliteyi yakalamış bir kişinin iç dünyasından gelen özelliklerdir. Az önce sözünü ettiğimiz gibi, insan iç ve dış dünyadan oluşan bir bütün olduğuna göre, kişinin huzurlu olması için dış etkenlerin de belli bir kaliteye ulaşması gerekir. Bunun için de yaşadığı ülkede bir takım asgari standartların bulunması şarttır.

GELİŞME

Dünyadaki bütün ülkeler gelişme deyince genelde ekonomik büyümeyi hedef alırlar. Böylece terimin sosyal içeriği boşaltılmış olur.

“Gelişme” sözcüğünün kendisi de yeterli değildir: belli bir hedefe doğru ilerlemek demektir. “Gelişmekte olan” ile “gelişmiş” ülkeler terimleri arasındaki anlam farkı hedefin bol tüketim düzlemine ulaşmak olduğunu, bu düzleme gelişmiş ülkelerin ulaştığını, gelişmekte olan ülkelerin bu uğurda çaba sarf ettiğini çağırıştırır. Oysa böyle bir düzlem yoktur.

İnsan çok boyutludur. Tek bir ekonomik büyüme boyutuna indirgenemez. İnsanı bütününü ele alan, yaşam kalitesinde sürdürülebilir iyileşmeye dayanan politikaların zamanı gelmiştir. Bu kesintisiz, dinamik bir eylem olacaktır. Statükoyu korumaya yönelik politikalara, eylemsizlik mazeretlerine yer yoktur.

Kantite ve kalite, başka bir deyişle nicelik ve nitelik bir noktaya kadar birlikte ilerler. Sonra yolları ayrılır. O noktadan sonra insanlık için niceliğin önemi kalmazken nitelik derinleştirilebilir, güçlendirilebilir. Bu yüzden yaşam kalitesinde sürdürülebilir iyileştirmeden söz edilebilir. Gerçekten de yaşam kalitesinde sürdürülebilir iyileştirme kişinin ve ülkenin hedefi olmalıdır.

Bu konuda en birinci öncelik tartışmasız temel ihtiyaçların karşılanmasına verilmelidir. Yoksullukta nicelik ön plana çıkar zira yaşam kalitesinden söz edebilmek için belli bir nicelik şarttır. Ancak yaşamak için şart olan bu miktarın üzerindeki nicelik, insanlar için yalnızca yaşam kalitesine katkıda bulunduğu oranda önem kazanır.

Yaşam kalitesinin pek çok bileşkeni vardır: sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanma, yeterli beslenme ve korunma, sağlıklı bir çevre, hak, fırsat ve cinsiyet eşitliği, günlük yaşama katılma, saygınlık ve güvenlik. Bu bileşkenlerin hepsi tek tek önemlidir; birinin bile eksikliği kişinin "ben kaliteli bir yaşam sürüyorum" duygusunu zedeler.

Dahası, yaşam kalitesinin "toplamı" veya "ortalaması" alınamaz. Bu yüzden yaşam kalitesinin tanımlanması ve ölçümü zordur. İnsanların yaşam kalitesi diye adlandırdığı çoğu şey kültürel esastır. Tek bir toplumun içinde bile yaşam kalitesinin ne olduğu alt kültürlerle ve bireylere göre farklılık gösterir. Örneğin "bir lokma bir hırka" felsefesi bazılarınca saygınlık olarak görülürken, bazılarınca da kendine eziyetten başka bir şey değildir.

Kalitenin öznelliği (sübjektifliği) ve göreceliği (rolatifliği) çeşitli anlatımlarda da vurgulanmıştır. Zengin olup soğanın cücüğünü yemeyi hayal eden çoban gibi. Necati Cumalı'nın Pembe Kadını'nda da Pembe Kadının eşi kaliteli bir yaşam beklentisini "**kasabaya inip bir somun ekmek ile yarım kg baklava almak ve bir lokma ekmek, bir lokma baklava**" diye tarif eder. Buna karşılık Wall Street-Borsa filminde (GEIKO) Micheal Douglas Martin Sheen'e "**ben sana milyonlarca dolardan, kendi özel jetine sahip olmaktan bahsediyorum**" der.

Ekteki karikatürler de yaşam ve kaliteye farklı bakış açılarını sergilemektedir.

Kalitenin göreceliği konusunda en şirin fıkra ise otomotiv sanayiine aittir. Vaktiyle Doğu Blokundan bir otomobil fabrikasının yöneticileri Japonya'daki bir otomobil fabrikasına yaptıkları tetkik gezisinde dizi dizi sıralanmış kafesler içinde kediler görürler. Bu kedilerin ne maksatla orda durduğunu sorduklarında Japon yöneticiler "Arabaların kalite kontrolünü bu kedilerle yapıyoruz. Üretimden çıkan arabaya akşamdan bir kedi koyuyor ve arabanın bütün kapılarını, camlarını kapatıyoruz. Sabah baktığımızda kedi ölmüşse araba kalite testinden geçmiş demektir; yaşıyorsa geçmemiş."

Doğu Blokundan ziyaretçiler çok yararlı bir şey öğrendiklerine sevinerek ülkelerine dönerler. Bir süre sonra Japon otomotivciler o fabrikaya iade-i ziyarete giderler. Bakarlar ki, orda da dizi dizi kafesler içinde kediler. "Ne güzel, öğrendiklerinizi hemen uyguluyorsunuz" derler. "Evet ama, bir farkla" der Doğu Blokun yöneticileri, "Biz kediyi akşamdan arabanın içinde koyup kapılarını, camlarını kapatıyoruz. Sabah kedi arabada hala duruyorsa, araba kalite testinden geçmiş oluyor; kaçmışsa geçmemiş."

Buraya kadar hep yaşamın ve kalitenin göreceliğinden, toplumsal, kültürel, sosyal, ekonomik farklılıklarından bahsettik. Şimdi biraz da dünyadaki tüm insanlar için geçerli olan ve yaşam kalitesinin ortak paydası olan, bir başka deyişle olmazsa

olmazlara bir göz atalım. Yani bencilce tüketim ile benliğini herşeyden mahrum bırakma aşırı uçları arasında yer alan, evrensel kabul görmüş değerleri açalım.

Güvenlik

Artık dünyada insan güvenliği için yeni ve genişletilmiş bir kavram doğmaktadır.

Güvenliğin milli savunma yönü küçültülmekte, toplumsal, ekonomik ve çevre yönleri vurgulanmaktadır. Bu yüzden biz de güvenlik kavramını halkı tam merkez alan daha insani bir boyuta taşımamız gerekir. Zaten güvenlik hayatı yalnız dış tehditler için değil, her bakımdan daha güvenli hale getirmek değil midir?

İnsanlar kendi güvenliklerini sağlamak amacıyla çeşitli önlemler alırlar fakat güvenliğin bir takım ön koşulları mutlaka mevcut olmalıdır ki bu önlemler işe yarasın. Zira çok "güvenli" bir ülkede pek çok güvensiz insan bulunabilir.

Bugün insanların bir kısmı yoksulluk, işsizlik, açlık gibi yapısal güvensizlik içindedirler. Çoğunun tasası savaş çıkıp çıkmama ihtimali değil, günlük yaşamlarını etkileyen konulardır.

Bu yüzden artık güvenlik kavramına ulusal güvenlik yanında halkın incinme, kaza, afet, açlık, işsizlik, hastalık ve şiddetten korunması kavramı da eklenmelidir.

Çevre güvenliği de git gide önem kazanmaktadır, zira erozyon, hava-su kirliliği, ozon deliği, global ısınma gibi çevre sorunları hepimizin yaşam kalitesini kaçınılmaz biçimde etkiler.

Sürdürülebilirlik

Yaşam kalitesini insanlığın geleceği olarak görmek zorundayız.

Sürdürülebilirlik kavramı Doğanın kaynaklarının sınırlı olmasından doğmuştur. Doğa, çevrenin, toplumun ve bireylerin varlık nedenidir.

Sürdürülebilirlik yaşam kalitesi için hem bir ön koşul, hem de onun ayrılmaz bir parçasıdır. Hangi düzeyde olursa olsun yaşam kalitesi ve bu kalitedeki iyileşme sürdürülebilir olmalıdır; aksi takdirde kalite düşecek ve gelecek kuşaklar için durum şimdikinden beter olacaktır.

Temel Haklar

Tanımlanması hayli zor olan "yaşam kalitesi" kavramının kökeni üç yüz yıldır gelişmekte olan insan haklarında yatar. İnsanlar toplum içinde birbiriyle ilişki içinde yaşadıklarından fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına yönelik temel haklara sahiptirler. Haklar, temel ihtiyaçların devlet, aile, işveren veya uluslararası örgüt gibi kurumlar tarafından ikrarı yani var olduğunun kabul edilmesidir. Haklar aynı zamanda toplumları ve bireyleri birleştiren iki yönlü ilişkinin içeriğini ve sınırlarını tanımlar.

Yaşam kalitesi insanların fiziksel, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla sağlanır. Bireyin ihtiyaçlarının tatmini "hak" kavramıyla işlerlik kazanır.

Yaşama hakkı ve kişisel güvenlik hakkı en temel haklardır. Vatandaşların bunlara bir zarar geleceği korkusunu taşıması gerekir.

Eşitlik

Eşitlik, insanın en köklü ihtiyaçlarından biridir. Haksızlığa uğradığımız duygusuna bir kere kapıldık mı, yaşamımıza kalite katan hiçbir şey zevk vermez olur. Eşitlik her bireyin, toplumun ve devletin saygı göstermesi gereken bir ilkedir.

Sosyal ve etnik gruplar/bölgeler arasında gelir ve güç eşitliği ile demokrasi ve doğrudan katılım bulunmaması veya liderlerin halkın taleplerine kulak tıkaması çoğu zaman çatışma doğurur. Bu durumlarda daha fazla katılım ve eşitlik çatışma nedenlerini ortadan kaldırabilir.

Eşitlik yalnızca eşit haklar veya yasalar karşısında eşitlik değildir. Gerçek eşitlik, gerçek fırsat eşitliği demektir. Bu da, geçmişteki haksızlıkları düzeltmek için, şimdiye kadar dışlanmış bireyler veya gruplar lehine bir miktar eşitsizlik uygulanmasını gerektirebilir. Örneğin TBMM'de kadın parlamenterlere belli bir yüzde ayrılması gibi.

Eşitlik, kalkınmanın ileri aşamalarına ertelenecek bir konu değildir. Ülke zenginleştiğinde önemini yitiren bir konu da değildir. Gelişmenin her aşamasının vazgeçilmez ilkesidir.

SONUÇ:

Yalnızca temel ihtiyaçların karşılanmasının yetmediğinden, yaşam kalitesini iyileştirmenin kesintisiz bir süreç olduğundan söz etmiştik. Örneğin yasaların ve yargının var olması bir ülkede adaletin olduğunu göstermez. Hak aramak veya sizin hakkınıza tecavüz edenin cezalandırılmasını istemek gibi, ne sebeple olursa olsun yargıya başvurduğunuzda senelerce sonuç alamıyorsanız, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Yasa ve yönetmeliklerin yalnızca yasak olan şeyleri belirtmesi, geri kalan her şeyin serbest olması gerekirken bizim yasalarımız serbest olan şeyleri belirtip geri kalan her şeyi suç sayıyorsa yaşam kalitesinden söz edilemez.

Devlet ve ona ait kurumların hatalarında bunun aksini kanıtlama yükümlülüğü size düşüyorsa, kurumun hatasını düzeltmek için zamanınızı ve paranızı harcıyorsanız ve kanıtladığınızda boşa giden emeğinizi kurum tazmin etmiyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Doktor hatasından, belediyenin hatasından, karayollarının hatasından, elektrik idaresinin hatasından veya bir başka kurumun hatasından dolayı siz veya bir yakınınız sakat kalıyor veya ölüyorsa ve bunun sorumluları maddi-manevi hesap vermiyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Bir işe, bir okula girerken potansiyel suçlu olarak görülüp savcılıktan iyi hal kağıdı getirmek zorunda kalıyorsanız, iyi bir organizasyonla tek kişinin halledebileceği bir bürokratik işlemi tamamlamak için on masa ve binayı dolaşmak zorunda kalıyorsanız, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Trafik kazalarında her yıl savaş veya terörden kaybettiğimizden fazla can ve mal kaybediyorsak ve buna çare bulmak için hala gerekli önlemler alınmıyorsa yaşam kalitesinden söz edilemez.

Boşanma durumunda mal paylaşımı ilkesi yasalarda yer almadığı için bir kadın ömrünü kocasının bir nedenle onu terk edeceği , çoluğu çocuğuyla sokakta kalacağı korkusuyla geçiriyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Siyasilerin büyük bir kısmı değil onbeş, yirmi yıl sonrasını, bir yıl sonrasını bile dikkate alan politikalar üretmiyorlarsa, bütün çabaları "günü kurtarmak" ise, bu yüzden ülke, toplum ve ekonomi bir o yana bir bu yana savruluyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Bireyler gerek geçim derdinden, gerek eğitim ve görgü yetersizliğinden, gerekse "adam sende"cilikten yaşadıkları topluma sahip çıkmıyorlarsa, inandıkları konuda seslerini duyurmuyorlarsa, kendileri gibi düşünenlerle veya düşünmeyenlerle tartışma platformu yaratmıyorlarsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Kişi severek yaptığı bir işte çalışmıyorsa, ne iş olursa olsun en iyisini yapma, kendini geliştirme çabasını göstermiyorsa toplumun gözünde ve kendi gözünde değeri olmayacağından, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Kişi çocukluğunda, gençliğinde ve yaşlılığında bir sevgi çemberi içinde yaşamıyorsa, sevilmemenin ilk şartının sevmek olduğunu bilmiyorsa, kendisini atılmış, itilmiş, değersiz hissediyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Kişi yapmak istediği tahsili değil, sınav sistemi dolayısıyla hevesinin ve yeteneğinin olmadığı bir branşta tahsil yapmak zorunda kalıyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Kişinin yerine getirmekle yükümlü olduğu görevi yapması normal, yapmaması suç sayılması gerekirken, aksine görevini yaptığı zaman eleştirilip yapmadığı zaman kimse sesini çıkarmıyor, hatta alkışlanıyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Yeterli sıklıkta spor tesisleri kurarak toplumun her kesiminden insana spor yapma imkanı sağlamak yerine ulusça futbola odaklanıyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Güzel bir manzara, güzel bir müzik, güzel bir bale gösterisi, güzel bir kitap, güzel bir sanat eseri kişiyi duygulandırmıyorsa, artısı olduğu için değil, eksisi olmadığı için haline şükretmiyorsa, yaşam kalitesinden söz edilemez.

Amacım karanlık tablolar çizmek değildir. Bilakis ne kadar çok yapılacak iş olduğunu anlatmak istiyorum. Bu bir süreç, sabır ve mücadele işidir. Eğitim, katılım ister. Hollanda'da 400, İngiltere'de 1000 yılda gelinen noktaya 75 yılda varamazsınız. Ama bu ülke 75 yılda inanılmaz bir mesafe katetmiştir. Bu haliyle bile bizim vatanımız, evimiz, yuvamız, canımızdır. Kısa veya uzun, yurtdışına bir seyahate çıktığımızda özlemiyor muyuz? Koşa koşa dönmüyor muyuz? Kızım bir tarihte eğitim için İsviçre'ye gitmişti. Üç ay sonra "Baba, ben çok sıkıldım, daha fazla dayanamayacağım, dönmek istiyorum" dedi. Nasıl olup da İsviçre gibi bir ülkede bu kadar sıkıldığını sorduğumda cevabı, "Nasıl sıkılmayayım ki? Bu ülkede kediler bile kırmızı ışıpta duruyor" oldu.

Mevcut yapı içinde siyasi sistemin etkili bir parçası olamıyorsanız üçüncü sektöre yönelin; ideallerinize uygun size huzur ve mutluluk verecek bir veya birkaç sivil toplum örgütüne üye olun. Böyle bir dernek veya vakıf yoksa siz kurun. Akut'a, Tema'ya, Türk Eğitim Vakfı'na, Beyaz Nokta Vakfı'na, Sokak Çocuklarını Koruma Derneği'ne vs. ve daha yüzlerce başarılı sivil toplum örgütüne bakın.

Ülkenizin, ailenizin, çocuklarınızın geleceğini başkalarına ihale etmekten vazgeçin. Biraz evvel sıraladığım ortak değerlere sahip çıkın, katılın, mücadele edin. Güçlü olarak en iyisini isteyin.

You will make it happen.

"İşte böyle. Tasasız, eğlence düşkünü ağustos böceği kış gelince öldü. Ama karınca da öldü; üstelik hayatını hiç yaşamadan"